

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 10 Sayı: 48 Volume: 10 Issue: 48

Şubat 2017 February 2017

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İLKÖĞRETİM DÖNEMİNDEKİ ÇOCUKLARIN MÜZİKSEL GELİŞİM ÖZELLİKLERİ VE MÜZİK EĞİTİMİ*

MUSICAL DEVELOPMENT CHARACTERISTICS OF PRIMARY EDUCATION STUDENTS AND MUSIC EDUCATION

Yıldız MUTLU YILDIZ**

Sibel KARAKELLE***

Öz

Müzik eğitiminin temelleri, planlanmış bir yapı içerisinde çocukların eğitim-öğretim sürecine dâhil oldukları, pek çok bilgi ve becerinin kazanıldığı dönem olan ilköğretim basamağında oluşmaya başlar. Türkiye’de bu basamakta müzik eğitimi sınıf öğretmenleri tarafından verilmektedir. Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim dönemindeki çocukların genel gelişim özelliklerini ve buna paralel olarak müziksel gelişim özelliklerini bilmesi, çocukların müziksel gelişimine yardımcı olmak ve onlara katkı sunmak açısından gereklilik olarak düşünülmektedir. Bu çalışma ile ilköğretim dönemindeki çocukların müziksel gelişim özelliklerini alan yazına dayalı olarak belirlemek ve bu doğrultuda ilköğretimde müzik derslerinin uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerine müzik öğretimi ile ilgili alan yazın doğrultusunda öneriler sunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Müzik Eğitimi, Müziksel Gelişim, Sınıf Öğretmenleri.

Abstract

When foundations of music education begin in the primary education stage, children are involved in a planned structure of developing musical knowledge and skills. In Turkey, for the first four years, music education is provided by primary school teachers rather than music teachers. It is considered necessary for classroom teachers to know the general characteristics as well as the main features of musical developmental for students. In this study, a literature review identified the desired musical development characteristics of primary students and was used to provide suggestions about music education to primary school teachers.

Keywords: Classroom Teachers, Musical Development, Music Education, Primary Education.

1. GİRİŞ

Müzik küçük çocukların büyümesinin ve gelişiminin önemli ve doğal bir parçasıdır. Müzikle erken yaşlarda etkileşime girmek çocukların yaşam kalitesini olumlu şekilde etkiler. Müzikte başarılı deneyimler edinmek, şarkılarda yaratıcı ifadeler, ritmik hareketler ve dinleme deneyimleri çocukların diğer insanlarla sosyal, duygusal ve bilişsel bağlar kurmasına yardımcı olur (Fox & Schirrmacher, 2014: 45). Özellikle çocukların zihinsel ve öğrenme yeteneklerinin gelişiminde müziğin önemli bir yer kapladığı çeşitli müzik eğitimi araştırmalarında ifade edilmiştir (Orford, 2007: 38). Örneğin, müzik beynin büyümesini ve gelişimi kolaylaştırır. Sözlü, görsel ve dokunsal hareketleri kapsayan çok duyulu müzikal davranışlar beyindeki önemli büyüme ataklarıyla eş zamanlıdır (Fox & Schirrmacher, 2014: 47). Bütün çocuklar duyabilirler ancak hepsi dinlemezler. Müzik, dinleme becerisinin gelişimine ve iyileştirilmesine katkı sağlar (Fox & Schirrmacher, 2014). Çağdaş müzik pedagojisi ve uygulamaları yaşamın erken dönemlerinden sonraki dönemlerine ve bütünsel müzikal gelişimde müzik eğitiminin önemini vurgulamaktadır (Zadnik, 2012: 17).

Müzik eğitiminin temelleri planlanmış bir yapı içerisinde çocukların eğitim-öğretim sürecine dâhil oldukları, pek çok bilgi ve becerinin kazanıldığı dönem olan ilköğretim/temel eğitim basamağında oluşmaya başlar. Türkiye’de bu basamakta müzik eğitimi sınıf öğretmenleri tarafından verilmektedir. Sınıf öğretmenleri temel düzeyde bilgi ve becerilerin kazanılmasında çok önemli bir role sahiptir. Bu durum müzik eğitimi süreci için de geçerlidir.

İlköğretim sürecinde genel müzik eğitimine ağırlık verilmektedir. Genel müzik eğitimi ile sağlıklı, dengeli, başarılı ve mutlu bir “insanca yaşam” ve “insanca gelişim” için gerekli müziksel davranış değişiklikleri oluşturmak ve ortak-genel bir müzik kültürü kazandırmak amaçlanmaktadır (Uçan, Bayraktar ve Yıldız, 1999: 4). İlköğretim müzik derslerinin hedeflerine ulaşma noktasında öncelikle çocuğun genel

* Bu çalışma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde 2017 yılında Güzel Sanatlar Eğitimi ABD Müzik Eğitimi Doktora Programında tamamlanmış olan “Bir Eylem Araştırması: İlkokul 3. Sınıf Müzik Dersi Kazanımlarına Yönelik Şarkı Dağarcığı Oluşturma” başlıklı Doktora Tezi esas alınarak oluşturulmuştur.

** Uzman Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü.

*** Prof. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi ABD.

gelişimi ve müziksel gelişiminin sağlanmasında sorumluluk sahibi olan sınıf öğretmenlerinin yetiştirilme süreci ve müzik dersi uygulamaları oldukça önem taşımaktadır. Bu bağlamda sınıf öğretmenlerinin ilköğretim dönemindeki çocukların genel gelişim özelliklerini ve buna paralel olarak müziksel gelişim özelliklerini bilmesi, çocukların müziksel gelişimine yardımcı olmak ve onlara katkı sunmak açısından gereklilik olarak düşünülmektedir.

İnsan gelişimini daha iyi gözlemek ve anlamak için gelişim psikologları insanı belirli yaşlarda ve belirli becerilerin odaklaştığı dönemler içerisinde incelemektedirler (Aydın, 2008). Gelişim yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreç kendi içinde belli özellikler bakımından bütünlük taşıyan ve birbirleriyle de etkileşim halinde bulunan gelişim alanları ve dönemlerine ayrılmıştır. Gelişim alanları genel olarak fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal olarak gruplandırılmaktadır (Aydın, 2010). Gelişim dönemleri ise, genelde ortak özellikleri kapsayan yaş aralıklarıyla ifade edilmektedir. Bu dönemler, doğum öncesi dönem, bebeklik dönemi (0-2 yaş), çocukluk dönemi (2-6 yaş), okul dönemi (6-12 yaş) ve ergenlik dönemi (12-18 yaş) olarak gruplanmaktadır (Senemoğlu, 2004).

Gelişim dönemleri açısından okul dönemi (6-12 yaş) çocuklarının fiziksel, bilişsel ve sosyal gelişim özelliklerine aşağıda yer verilmiştir:

Fiziksel gelişim: Bedensel gelişme ilk yıllara göre yavaş bir ilerleme gösterir. Yaklaşık olarak 9 yaşına kadar erkekler kızlardan biraz daha uzun ve ağırdır. Ancak 10 yaşından 15 yaşına kadar kızların boy ve ağırlıkları, yaşıtı erkeklerin boy ve ağırlıklarını geçer (Senemoğlu, 2004: 26). Bu dönemde sinir sistemi gelişimi büyük ölçüde tamamlanır. Ayrıca kalp atış hızı, yetişkin kalbine yakın bir ritme yaklaşırken, solunum sistemi hızla gelişir (Aydın, 2010: 28). Kemik ve iskelet sistemindeki gelişmeler kas gelişiminden daha ileri düzeydedir. İlköğretime yeni başlayan çocuklarda henüz parmak ve bilek kemikleri ve kasları ince ve hassas işleri yapabilecek olgunluğa ulaşmamıştır. İlköğretim 5. sınıfa doğru ince motor kaslar iyice gelişir ve beceri isteyen el işleri, sanatsal etkinlikler ve enstrüman çalmaya yönelim başlayabilir (Selçuk, 2004: 34).

Bilişsel gelişim: “Somut İşlemler Dönemi” adı verilen 7-11 yaşları arasında çocuklarda mantıksal düşünme ve sayı, zaman, mekân, boyut, hacim, uzaklık kavramları yerleşmeye başlar (Yavuzer, 2005: 112). Bu dönemde mantıksal düşünmenin başlaması, duygusal yaşamda dikkate değer bir dengenin oluşumuna yardımcı olur. Bu dönemde çocuğun dili hızla gelişmektedir; bazen dili, bir yetişkin gibi kullandığı görülür. Çocuk, farklılıkların ve benzerliklerin farkına varır (Yavuzer, 2005: 114).

Sosyal gelişim: Bu dönemde çocuk kendini sınıf, arkadaş ve oyun grubu içinde bulur (Yavuzer, 2005: 115). Bu dönemde çocuk, bir şeyler üretmek ve başarılı olmak için çalışır; çünkü elde ettiği başarılar neticesinde takdir ve kabul edilmeyi bekler. Bu dönemdeki çocuk eğer çevresinden destek görürse öz-saygısı artar, daha fazla çalışmaya ve başarılı olmaya yönelir (Selçuk, 2004: 59-60).

İlköğretim dönemi çocuklarının genel gelişim özelliklerinden yola çıkılarak müziksel gelişim özellikleri betimlenmektedir. 20. yüzyılın başlarında müzik eğitimi alanında deneysel çalışmalar yapılmaya başlanmış ve bu çalışmalarda daha çok kalıtım ve çevresel parametrelerin etkisine odaklanılmıştır. Son on yılda ise müzik eğitimi, müzik gelişimi kategorisinin temeli olarak algılanmaya başlanmıştır (Zadnik, 2012: 18). Bu doğrultuda müzik eğitimcilerinin araştırmalarını Piaget’in varsayımları ve metotları üzerine inşa ederek müzikte bilişsel gelişimi inceledikleri (Campbell, 1991: 40) görülmektedir. Bununla birlikte müzik uzmanları tarafından çeşitli müziksel becerilerin gelişimi teorilerinde geniş beceri alanlarını kapsayan örneğin “sese tepki verme ve işitsel öğrenme özellikleri”, “müziğe tepki verme”, “aralık/tonalite yeteneği”, “ritim yeteneği”, “hareket yeteneği”, “şarkı söyleme yeteneği”, “enstrüman performansı” ve “diğer müzikal unsurlara tepki verme (tını, nüanslar vs.)” gibi alanları içeren araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu araştırmalarda sözü edilen alanların her birinin çocukluk dönemi müzik araştırma literatürü içerisinde analiz edildiği ve sonuç olarak müziksel gelişimin eğitim ve psikoloji literatürüne dayalı şekilde bebeklik, çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki yaş ve öğrenme özelliklerinin karşılaştırılmasıyla ele alındığı görülmektedir (Gooding ve Standley, 2011).

Alanyazında ilköğretim dönemindeki çocukların genel gelişim özelliklerinin yanı sıra müziksel gelişim özelliklerine bakıldığında ülkemizde yapılan çalışmalarda daha çok okul öncesi dönemdeki çocukların müziksel gelişiminin ele alındığı görülmüştür (Başer, 2004; Erdal, G. 2012; Okumuş ve Karadağ, 2014; Yıldız ve Nacaklı, 2016). İlköğretim dönemindeki çocukların müziksel gelişim özelliklerinin ele alındığı bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu çalışmada, ilköğretim dönemindeki çocukların müziksel gelişim özelliklerini alan yazına dayalı olarak belirlemek ve bu doğrultuda ilköğretim müzik derslerinin uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerine müzik öğretimi ile ilgili öneriler sunmak amaçlanmıştır.

2.YÖNTEM

Bu çalışmada ilköğretim dönemindeki çocukların müziksel gelişim özelliklerini belirlemek ve bu doğrultuda ilköğretimde müzik derslerinin uygulayıcısı olan sınıf öğretmenlerine müzik öğretimi ile ilgili öneriler sunmak amacıyla literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması araştırmacılar

tarafından daha önceden tamamlanan ve kayıt altına alınan tanımlanmış, değerlendirilmiş ve sentezi yapılmış sistemli, açık ve üretilebilir bir yöntemin kullanıldığı çalışmalardır (Fink, 2010: 3).

3.BULGULAR

3.1. 6-12 Yaş Çocuklarının Müziksel Gelişim Özellikleri

Bu dönem temel eğitimin ilk yıllarını kapsamaktadır. Çocukların bu dönem somut düşünme döneminde olduğu ve bu dönemin son birkaç yılında da soyut düşünme evresinde bulunduğu yıllardır. 6-12 yaş çocuklarının soyut ifadeler, genel kurallar, sayısal simgeler ve temel mantık gibi daha somut kavramları anlamaya başladığı (Yavuzer, 2004) görülmektedir. Müziksel gelişim özellikleri bakımından 6-12 yaş döneminin incelendiği araştırmalarda genel olarak yaşın ilerlemesi ile birlikte bilişsel olgunluğun da ilerlediği (Baldi ve diğerleri, 2002) belirtilmektedir. Buna bağlı olarak ritim farklılıklarını ayırt edebilme (Lucchetti ve diğerleri, 1997; Reifinger, 2006; Loong ve Lineburgh, 2000), ses aralıklarını doğru seslendirebilme ve şarkı söyleme (Kim, 2000; Kiehn, 2003) becerilerinin de ilerlediği görülmektedir.

Sims (2005) araştırmasında 6 yaş civarındaki çocukların müzik dinleme süresinin ve kapasitesinin arttığını ortaya koymaktadır. Warrenner (1985) bu dönemde meydana gelen belki de en önemli iki gelişimin koordinasyon ve müzik okuma alanında gerçekleştiğini, ilk ve en önde gelen ilerlemenin ise çocukların kesinlikle çeşitli müziksel açılardan koordinasyonlarında artış olmasından söz etmektedir. Miyamoto (2007) da çalışmasında bu dönemde büyük motor kasların koordinasyonu ve koreografi hareketlerini sergileme yeteneğinin arttığından söz etmektedir. Vuruş performansı ve algılama yeteneği en temel ritmik beceri olarak değerlendirilmekle birlikte 6-8 yaşlarındaki çocukların iki ritmin aynı ya da farklı olduğunu ayırt edebileceği ayrıca çocukların en kolay "hızlı tempoyu" ayırt ettikleri belirtilmektedir (Reifinger, 2006). Ayrıca 8-10 yaşlarında ritmik algı çalışmaları, yaş ve eğitimin bir sonucu olarak performansın geliştirilebileceğini göstermektedir (Lucchetti ve diğerleri, 1997).

Campbell'a (1991) göre 5-6 yaşlarındaki çocuklar için akılda kalıcı motifler ve kısa melodileri kavramak için oldukça erkendir ve 8 yaşın altındaki çocuklar farklı tınları ayırt etmede güçlük yaşayabilmektedirler. Buna karşın Glover ve Young (1999) ise 7 yaş civarındaki çocuklarının dinledikleri müziklerdeki müzikal seslerin çeşitlerini sağlıklı bir şekilde kavrayabileceklerinden söz etmektedirler. Reifinger (2006) çocuklarda ritim ve şarkı söyleme gibi bazı yeteneklerin 7-8 yaşlarında müzisyen olmayan yetişkinlerin düzeyinde olduğunu belirtmektedir. Ayrıca herhangi bir değiştirici işaret örneğin bölümdeki benzerlik ya da farklılık gibi, tekrar edilen kısımları ya da değişiklik yapılmayan kısımları, süslemeleri fark etmek gibi kavrama becerilerinin 5-6 yaşlarında kısmen, 8 yaşında çoğunlukla ve en çok 10 yaşında kazanıldığı görülmektedir (Campbell, 1991). Baldi ve diğerleri (2002) 7-10 yaşlarındaki çocukların özellikle şarkı söyleme ile yeteneklerinin gelişebileceğini ve düzenlenmiş müzikal işlemleri gerçekleştirebileceklerini ifade etmektedirler. Ayrıca şarkı söyleme yeteneğinin bu yıllarda önemli ölçüde hem genişlik hem de netlik kazandığı belirlenmiştir (Kim, 2000). Müziksel gelişim düzeylerini cinsiyet farklılıkları bağlamında inceleyen Kim (2000) çalışmasında, araştırmaların bir kısmında aralıkları seslendirme ya da ses genişliği bakımından kız ve erkekler arasında önemli bir fark olmadığını diğer bir kısmında ise kız ve erkekler arasında belirgin farklılıklar görüldüğünü belirtmektedir. Bu farkın en belirgin olduğu kısım ise kızların erkeklerden daha doğru şarkı söyledikleri bulgusu olmuştur. Kiehn (2003) ise çocukların yaratıcılıkları ve şarkı söyleme genişliklerinin bu evrenin sonraki bölümlerinde büyüme boyunca önemli bir gelişim gösterdiğini belirtmektedir.

Genellikle 9 yaşından büyük çocuklar ve tüm yetişkinlerde ses tınısını kavrama, tonun rengi ve bitişik seslerin ayırt edilmesi eş zamanlı meydana gelmektedir (Campbell, 1991) 10 yaş civarında ise çocuklarda nitelikli duyuştaki azalma ve bu sürecin sürmesiyle birlikte popüler müzikleri tercih etme, hızlı tempoların tercih edilmesi ve müzik tüketiminin yayılmaya başlaması gibi (Gembris, 2006, akt. Gooding ve Standley, 2011) özelliklerin öne çıktığı görülmektedir. Bowles (1998) ise bu dönemde çocukların enstrüman çalmayı diğer müzik aktivitelerinin tamamına tercih ettiklerini saptamıştır.

3.2. İlköğretimde Müzik Öğretimi

İlköğretimde müzik öğretiminin temelini şarkılar ve şarkı öğretimi oluşturmaktadır (Uçan ve diğerleri, 1999; Aydoğan, 2004). Aydoğan (2004)'nın vurguladığı gibi pek çok konu ile birlikte hemen her ünite ve müziksel işitme-okuma-yazma-yaratma eğitimi, ses eğitimi ve çalgı eğitimi gibi müzik dersinin her boyutu "şarkı" da odaklanır. Bir şarkı ile pek çok düzeyde iletişim kurmak mümkün olabilir. Şarkıdaki sözcükler, ritimler ve melodiler aracılığı ile mesajlar iletilir. Bu noktada şarkıdaki söz ve müzik ayrılmaz iki unsur olarak görülmektedir (Abril, 2002).

Şarkı söylemek çocuklarda müzikal gelişimi desteklemenin en kesin yöntemidir ve tartışılmaz bir öneme sahiptir (Schweizer, 2006). Alman pedagog ve araştırmacı Schweizer (2006) çocukların müzikal gelişimi açısından şarkı söylemenin dört önemli boyutu olduğundan söz etmektedir. Schweizer (2006, s.4) bu boyutları şu şekilde açıklamaktadır:

Psikolojik Yön. Çocuklar müzikle duygularını yaşayabilirler, şarkı söylemek de bunu en doğal yapabildikleri yöntemdir. Bütün duygularını dışa vurabilirler. Örneğin bağırarak, seslenmek, gülmek, ağlamak, yansıma sesler ve diğer sözlü olmayan aktarımlar. Ayrıca şarkı söylemek çekingen çocukların dışa dönük hale gelmesine yardımcı olur.

Sosyal Yön. Birlikte şarkı söylemek bir ortam oluşturmayı sağlar ve ses birlikteliği oluşmasına önemli ölçüde yardımcı olur. Kolektif tecrübeler ve hissiyatlar müzikal gelişimle birleşir ve bunlar sosyalleşmeyi teşvik eder. Şarkı söyleyen çocuklar büyük gruplara daha çabuk uyum sağlarlar.

Bedensel Yön. Şarkı söylerken konuşmaya göre daha yoğun bir nefes alıp verme gerçekleşir; derin nefes alıp verme daha fazladır. Şarkı söylemek bedendeki ses alanlarında titreşimlere sebep olur ve insandaki salgı sistemini çalıştırır. Ayrıca şarkı söylemek dans ve el kol hareketleriyle birleşince özgür bir kişilik kazandırır.

Ahlaki Yön. Şarkı söyleme ahlaki içeriklerin iletilmesi, gelenekselleştirilmesi ve derinleştirilmesi için en iyi fırsattır. Çünkü şarkı söylerken beden ve ruh bir bütün olarak tınılar. Bu da ahlaki içeriklerin sadece bilişsel değil duygusal yönden ve tonal olarak da hissedilebilir hale gelmesine olanak tanır. Bunun yanı sıra şarkı söyleyerek ruhsal düşüncenin derinleşmesi her iki beyin lobunun da aynı anda çalışmasını mükemmel bir şekilde sağlar.

Araştırmalar şarkı söylemenin dil gelişimi ile yakından ilgili olduğunu göstermektedir (Mogharbel ve diğerleri, 2005). Çocuklar önce konuşmayı sonra şarkı söylemeyi öğrenirler (Fuchs, 2015). Beynin şarkı söyleme ve dil gelişimi sürecinde nasıl çalıştığı ile ilgili yapılan bir araştırmada şarkı söylemenin beyinin tamamını aktifleştirdiği bununla birlikte dil gelişimi, konuşma ve kavrama üzerinde de olumlu bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır (Trollinger, 2010).

Şarkı söylemek tüm bu yönlerle birlikte eğitimin çeşitli alanlarında faydalanılan bir unsur olarak görülmektedir. Örneğin Clarke (2003) okuma yazma öğretiminde kullanılan şarkıları ele aldığı çalışmada şarkıların çocukların sözel dil gelişimi, fonetik farkındalığın inşa edilmesi, kelime haznesinin gelişimi ve yazma becerilerinin gelişimine yardımcı olduğundan söz etmektedir. Çünkü şarkı sözleri tekrarlanan ve tahmin edilebilen şekildedir ve çocuklar açısından öğrenilmesi kolaydır. Çocukların şarkı sözlerine olan bu aşinalığı sayesinde sözlerin yazılı metinleri ile karşılaştıklarında onlara yardımcı olduğundan söz etmektedir. Bununla birlikte okuma yazmayı müzik yoluyla öğretmenin öğrenciler için sınıf içi deneyimler sağlamak açısından sadece etkili değil aynı zamanda eğlenceli bir yol olduğunu da ifade etmiştir. Price (1985) ise şarkı temelli çocuk kitaplarını genel olarak söz unsurları ve müzikal unsurlar bakımından çocukların dil ve müzikal gelişimlerine olan etkilerini incelediği araştırmasında özellikle İngilizce öğretiminde ya da engelli çocukların okuma öğretiminde kullanılan bu kitapların çocukların müzikal ve dil gelişimleri açısından önemli ve eğlenceli kaynaklar olduğundan söz etmiştir.

İlköğretim müzik öğretiminde bu denli önemi olan şarkılar ve şarkı öğretimi öncelikle sınıf öğretmenlerinin müzik derslerini işlevsel olarak işleyebilmeleri noktasında şekillenmektedir. Mohr (2011) müzik derslerinin iyi hale getirilmesi için 2 şey önermektedir; ilk olarak eğitim programlarında öğretmenlerin müziksel pedagojik eğitim almaları sağlanmalıdır ve eğitimi verecek kişilerin çocuk şarkıları ile ilgili uzmanlar olması gerekmektedir. İkinci olarak ise sınıf öğretmenlerinin eğitimi sırasında müzik eğitimi özellikle şarkı söyleme ağırlıklı olmalıdır. Ayrıca Mohr (2011) sınıf öğretmenlerinin şarkı söylemekle ilgili 3 hedefinin olması gerektiğinden söz etmektedir. Buna göre öncelikle çocukların kendi seslerini sağlıklı bir şekilde kullanabilmeleri sağlanmalıdır. Daha sonra şarkı söylemeyi günlük hayatın bir parçası olarak görmelidirler. Son olarak çocukların genel kültür olarak bir repertuvara sahip olması sağlanmalıdır.

Kenney (2011), çocukların müzikal deneyimlerinden sınıf öğretmenlerinin sorumlu olduğu ve çocukların şarkıları öğrenebildiği ancak şarkı söylemeyi öğrenemediğinden söz etmektedir. Bu nedenle küçük çocukların daha güzel şarkı söyleyebilmelerine yardımcı olmak için vokal ve dinleme becerilerini geliştirici basit yöntemler önermektedir. Bu doğrultuda öncelikle her gün rutin olarak bir ses ısıtma çalışması yapılmalı; ikinci olarak herhangi bir şarkıyı söylemeden önce şarkının söyleniş dinletilmeli ve bir başlangıç sesi verilmeli; son olarak da çocuklara mümkün olduğunca sık yalnız olarak şarkı söylemeleri için izin verilmeli. Kenney (2011: 54-55)' nin ses ısıtma için önerdiği 7 basamak ise şu şekildedir:

- Vücudu harekete geçirme ve bedeni dengeleme çalışmaları
- Nefes Çalışmaları
- Ses oyunu çalışmaları

- Bir ses aralığında söyleme çalışmaları
- İki ses aralığında söyleme çalışmaları
- Kısa bir müzikal cümle ile söyleme çalışmaları
- Sözcükler ekleyerek söyleme çalışmaları

Sınıf öğretmenlerinin çocukların tek başına şarkı söyleme konusunda kendi seslerini duymalarının önemli olduğu bu nedenle de onları mümkün olduğunca yalnız söylemeleri konusunda teşvik etmeleri gerektiği belirtilmektedir. Şarkı söylerken öğrencilerden kısa bir motif ya da öğretmeni taklit etmeleri istenebileceği ayrıca şarkı söyledikten sonra “çok güzel söyledin”, “harikaydı”, “denemeye devam et” gibi yargılayan yorumları önlemek gerektiği, bunun yerine “teşekkürler” şeklinde bir tepki verilmesinin daha doğru olacağı belirtilmektedir (Kenney, 2011).

Şarkı öğretiminde şarkı seçimi ve şarkıların özellikleri de öğretimi etkileyen unsurlar arasındadır. Bu noktada Uçan ve diğerleri (1999: 12) şarkı öğretiminin şarkı seçimiyle başladığı ve bu bakımdan şarkı seçiminin çok önemli olduğunu belirtmektedirler. Şarkıların belirlenmesi aşaması ile ilgili olarak çeşitli ölçütler bulunmaktadır. Öncelikle yapısal olarak melodi, ritim ve fonetik yapı ve sözler çocuk ruhuna uygun seçilmelidir. Bunun yanı sıra şarkı seçimi yaş grubuna göre yapılmalı, en uygun ton belirlenmeli, melodi anlamlı olmalı ve şarkının söylenecek tonda notaya alınmış olması gerekmektedir. Ayrıca sözler akıcı ve müzikle uyumlu olmalı, söz içeriğinin yaş grubu ve melodiyle uyumlu olması gerekmektedir (Mohr, 2004). Bunlara ek olarak çocuklar için oyunlar aracılığıyla, parmak oyunları ile eşlik edilen halk şarkıları ve oyun imkânı sunan şarkılar ideal bir repertuvardır ve böylece çocuklar basitçe öğrenebilirler (Turner, 1999; Amchin, 2000).

Çocuk şarkıları belirlenirken bir diğer önemli husus ise şarkıların çocuk ses alanına uygun olmasıdır. Alman müzik pedagogu Mohr (2004) iyi durumdaki çocuk seslerinin Fa1-Fa2 aralığında şarkı söyleyebileceğini ancak küçük yaşlardaki çocukların Fa2' ye ulaşamayabileceğini; buna karşılık bu yaş grubuna Fa1'den daha pes tonların (Do1-Fa1) sunulabileceğini ancak daha da pes tonların kullanılmaması gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca bu sınırlamaların bütün ilköğretim devresi için geçerli olduğunu ancak 8-9 yaşta bir kaç yarım sesin (Do1'in altı) şarkının yapısına göre kullanılabilceğini, ilerleyen yaşlarda ise daha tiz seslerin kullanılabilceğini belirtmiştir. Egüz (1999) ise ilköğretim evresindeki çocukların ses sınırlarını betimlerken ilk yıllarda Re1-La1, daha sonraki yıllarda Mi1-Si1 ve Re1-Si1 sonra Re1-Do2 ilköğretim sonlarına doğru ise Re1-Re2, Do1-Re2 aralıklarının kullanılabilceğini ifade etmiştir.

Öğretime uygun şarkıların belirlenmesinden sonra şarkı öğretimi aşaması gelmektedir. Şarkıların öğretiminde ise genel olarak iki yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Bu yaklaşımlar “İşitme (Kulaktan Öğretim)” yoluyla şarkı öğretimi ve “Nota” yoluyla şarkı öğretimidir (Uçan ve diğerleri, 1999; Özgül, 2014). Kullanılmakta olan 2006 İlköğretim müzik dersi öğretimi programı incelendiğinde programda “Kulaktan Öğretim” yoluyla şarkı öğretimi yaklaşımının benimsendiği görülmektedir.

Kulaktan öğretim yoluyla şarkı öğretimi, öğretmenin önce kendi sesi ile şarkıyı söylemesi sonra çocuğun öğretmeni taklit etmesi olarak ifade edilmektedir (Mohr, 2004). Bu noktada öğretmen öğretilecek şarkıyı çok iyi bilmelidir (Özgül, 2014; de Vries, 2011). Şarkı söylemeyi öğrenirken diksiyon çok önem taşır (Mohr, 2004). Bu nedenle sınıfta şarkının sözleri anlaşılır bir şekilde öğretmen tarafından tahtaya yazılmalı ve seslendirilmeli gerekirse teknolojiye dayanarak öğrencilere dinletilmelidir (Özgül, 2014).

Araştırmalar şarkı sözlerinin melodiden daha iyi bellekte kaldığını göstermektedir (Morton ve Trehub, 2007). Ancak Mohr (2004), bu noktada müziğin unutulması gerektiğini belirtmektedir. Mohr (2004)'a göre genel olarak çalışmalar sırasında öğretmelerin önce sözleri ve hareketleri öğretip daha sonra öğrencilerin tekrar etmesi aşamasında melodi öğretimini en sona bırakıyor olması sonraki süreçte ilginin dağılmasına ve bu nedenle şarkı öğretimi aşamasında en son melodi öğretimine geçmenin tercih edilmesiyle melodi hakimiyetinin sağlanmasının zor olabileceğini ifade etmektedir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Bu çalışmada ilköğretim dönemindeki çocukların müziksel gelişim özelliklerine ilişkin alanda yapılan çalışmalar “6-12 yaş çocuklarının müziksel gelişim özellikleri” ve “ilköğretimde müzik öğretimi” başlıkları altında incelenmiştir. Alanyazında ulaşılabilen çalışmalar ışığında ilköğretim dönemindeki çocukların yaşlarının ilerlemesiyle birlikte ritim farklılıklarını ayırt edebilme, ses aralıklarını doğru seslendirebilme ve şarkı söyleme gibi müziksel becerilerin de ilerlediği görülmüştür. Araştırmalara göre 6 yaş civarındaki çocukların özellikle büyük motor kaslarının koordinasyonu ve nota okuma becerilerinde artış olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra 6-7 yaş çocuklarının farklı tınıları ayırt edebilme ve kısa melodileri kavrama konusunda zorlanabilecekleri belirlenmiştir. Ancak 7 yaş civarında çocukların dinledikleri müziklerdeki müzikal seslerin çeşitlerini kavrayabildikleri görülmüştür. 7-8 yaşlarında ise bazı çocukların ritim algılama ve şarkı söyleme becerilerinin müzisyen olmayan yetişkinler düzeyinde olabileceği belirtilmiştir.

8 yaş civarında çoğunlukla çocukların müziklerdeki aynı ya da tekrar eden kısımları, benzeyen ya da farklılık gösteren kısımları, süslemeleri, değiştirici işaretleri ayırt etme becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir. 7-10 yaş aralığındaki çocuklarda ise şarkı söyleme becerisinin geliştiği, ses genişliğinin arttığı ve seslerin netlik kazandığı belirlenmiştir. Ayrıca bu yaşlarda şarkı söyleme becerisinin geliştirilmesi ile müzik yeteneğinin gelişimine katkı sağlanacağı belirtilmiştir. 10 yaş civarında ise çocukların nitelikli duyuş yetilerinde azalma olması ve bu sürecin ergenlik döneminde de devam etmesi nedeniyle çocukların özellikle popüler, hızlı tempolu müzikleri tercih ettiği ve müzik tüketiminin yaygınlaştığı belirlenmiştir. 10 yaş sonrasında ise çocukların bir müzik aleti çalmayı müzikle ilgili diğer aktivitelere tercih ettikleri görülmüştür.

Alanyazın doğrultusunda ilköğretimde müzik öğretimine bakıldığında bu sürecin şarkılar ve şarkı öğretimine dayalı olduğu görülmüştür. Çünkü araştırmalarla şarkı söylemenin çocuklarda müziksel gelişimi desteklediği ve müziksel gelişimi sağlamanın en kolay yolu olduğu tespit edilmiştir. İlköğretim müzik öğretimindeki önemi ortaya koyulan şarkılar ve şarkı öğretiminde sınıf öğretmenlerinin sorumluluğu büyüktür.

4.2. Öneriler

Araştırmalarda görülmektedir ki sınıf öğretmenlerinin şarkı söylemek ile ilgili öncelikle öğrencilerin kendi seslerini sağlıklı şekilde kullanmalarını sağlamak, şarkı söylemeyi günlük hayatın bir parçası olarak görmek ve çocukların genel kültür olarak bir repertuvara sahip olmasını sağlamak hedefi olmalıdır. Bu noktada sınıf öğretmenlerine alanyazın esas alınarak şu öneriler sunulmuştur:

- Şarkıları seçerken sözler akıcı ve müzikle uyumlu olmalı, söz içeriği yaş grubu ve melodiyle uyumlu olmalıdır.
- Oyun imkânı sunan şarkılarla çocuklar basitçe öğrenebilir.
- Şarkılar belirlenirken ses alanı önemlidir. Bu noktada ilkököl dönemi için Do1-Fa1; 8-9 yaşlarda ise Do1'den birkaç yarım ses daha kalın sesin şarkının yapısına göre kullanılabilmesi belirtilmiştir. Başka bir çalışmada ise ilkököl evresindeki çocukların ses sınırları betimlenirken ilk yıllarda Re1-La1, daha sonraki yıllarda Mi1-Si1 ve Re1-Si1 sonra Re1-Do2 ilkökölün sonlarına doğru ise Re1-Re2, Do1-Re2 aralıklarının kullanılabilmesi belirtilmiştir.
- Şarkı öğretiminde kulaktan öğretim yönteminin sağlıklı uygulanabilmesi için öğretmenin şarkıyı çok iyi bilmesi, diksiyona dikkat etmesi, şarkı sözlerinin anlaşılabilmesi için tahtaya yazılması, gerektiğinde öğrencilere şarkıyı kayıtlardan dinletmesi önerilmiştir.
- Şarkı öğretiminde şarkı sözlerinin melodiden daha kolay bellekte kaldığı belirlenmiştir. Bu noktada öğrencilerin melodiye hakim olmaları için öncelikle melodinin sözsüz olarak çalıştırılıp sonra sözlerinin eklenebileceği önerilmiştir.

KAYNAKÇA

- ABRIL, R. Carlos (2002). "Children's Attitudes Toward Languages And Perceptions Of Performers' Social Status In The Context Of Songs", *International Journal of Music Education*, S.39, s. 65-74.
- AMCHIN, A. Robert (2000). "Selecting Quality Song Materials", *General Music Today*, S. 14, s. 27-30.
- AYDIN, Ayhan (2010). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Pegem Akademi.
- AYDIN, Betül (2008). *Gelişimin Doğası*, B. Yeşilyaprak (Editör). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Pegem Akademi.
- BALDI, Gabriella, TAFURI, Johannella. ve CATERINA, Roberto (2002). "The Ability Of Children Aged 7-10 Structure Musical Improvisations", *Bulletin Of The Council For Research In Music Education*. S. 153 (4), s. 135-141.
- BAŞER, A. Fatma. (2004). "Müziğin Okul Öncesi Dönemde Çocuk Gelişimine Katkısı", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 8.
- BOWLES, L. Chelcy (1998). "Music Activity Preferences Of Elementary Students", *Journal of Research in Music Education*, S. 46 (2), s. 193-207.
- CAMPBELL, M. Robin (1991). "Musical Learning And The Development Of Psychological Processes In Perception And Cognition", *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, S. 107, s. 35-48.
- CLARKE, Jacqueline (2003). *Teaching, Reading And Writing With Favorite Songs*, New York: Scholastic Teaching Resource.
- DE VRIES, Peter (2011). "The First Year Of Teaching In Primary School: Where Is The Place Of Music?", *International Journal of Education & the Arts*, S. 12 (2), s. 1-25.
- EGÜZ, Saip (1999). *Toplu Ses Eğitimi 1*, Ankara: Doğu Matbaacılık.
- ERDAL, G. Gülşen (2012). Gelişim Ve Öğrenme Kuramlarına Göre Müzik Öğretim Yöntemlerinin Okul Öncesi Eğitimdeki Yeri. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, S.1 (4), s. 54-59.
- FINK, Arlene (2010). *Conducting Research Literature Reviews: From The Internet To Paper*, CA: Sage Publications.
- FOX, E. Jill ve SCHIRRMACHER, Robert (2014). *Çocuklarda Sanat ve Yaratıcılığın Gelişimi*, (Çev. N. Aral, G. Duman), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- FUCHS, Mechtild (2015). "Singen In Der Grundschule -Didaktische Aspekte Und Beispiele Für Den Unterricht", Web: <http://www.vlk.ac.at/downloads/4/Singen%20in%20der%20Grundschule.pdf> adresinden 27 Eylül 2015'de alınmıştır.
- GLOVER, Joanna ve YOUNG, Susan (1999). *Primary Music: Later Years*, London: GBR: Falmer Press. Web: ProQuest Ebrary veritabanından 21 Ağustos 2015'de alınmıştır.
- GOODING, Lori, ve STANDLEY M. Jane (2011). "Musical Development And Learning Characteristics Of Students: A Compilation Of Key Points From The Research Literature Organized By Age", *Update: Applications of Research in Music Education*, S. 30 (1), s. 32-45.
- KENNEY, Susan (2011). "Teaching Young Children How To Sing: One School's Experience", *General Music Today*, S. 24 (2), s. 52-56.
- KIEHN, T. Mark (2003). "Development Of Music Creativity Among Elementary School Students", *Journal of Research in Music Education*, S. 51 (4), s. 278-288.

- KIM, Jinyoung (2000). "Children's Pitch Matching, Vocal Range, And Developmentally Appropriate Practice", *Journal of Research in Childhood Education*, S.14, s. 152-160.
- LOONG, Chet-Yeng, LINEBURGH, E. Nancy (2000). "Research In Early Childhood Music: 1929-1999", *The Kodaly Envoy*, S. 26 (4), s. 24-34.
- LUCCHETTI, Stefania, CACCIO, Lucia. ve DE BENI, Rossana. (1997). "The Development Of Rythmic Perception In Eight To Ten Year Old İtalian Children", *Bulletin Of The Council For Research In Music Education*. S. 133, s. 52-56.
- MIYAMOTO, A. Karen (2007). "Musical Characteristics Of Preschoolage Students: A Review Of Literature", *Update: Applications of Research in Music Education*, S. 26(1), s. 26-40.
- MOGHARBEL, E. Christliebe, SOMMER, Grit, DEUTSCH, Werner, WENGLORZ, Markus ve LAUFS, Ingo (2005). "The Vocal Development Of A Girl Who Sings But Does Not Speak", *ESCOM European Society for the Cognitive Sciences of Music*, Special Issue 2005-2006, s. 235-258.
- MOHR, Andreas (November, 2011). *Singförderung Im Kindesalter-Bildungspolitischer Auftrag Und Pädagogische Herausforderung*. 5. Osnabrücker Symposium SINGEN MIT KINDERN sunuldu, Osnabrück.
- MOHR, Andreas. (October, 2004). *Kinderlieder In Liederbüchern - Förderung Oder Gefährdung Der Stimme?*, Vortrag beim "Tag der Kinderstimme" an der Pädagogischen Akademie der Diözese sunuldu, Linz/Donau.
- MORTON, J. Bruce ve TREHUB, E. Sandra (2007). "Children's Judgements Of Emotion In Song", *Psychology of Music*, S. 35, s. 629-639.
- OKUMUŞ, Melis ve KARADAĞ, Esin (2014). "Popüler Müziklerin Okul Öncesi Dönem Çocukları Üzerindeki Etkisi", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, S. 3 (4), s. 289-297.
- ORFORD, E. Jane (2007). "A place for music: the importance of music education in the public school system (elementary grades 1-6)", *Canadian Music Educator*, S.48, (4), s. 38-41.
- ÖZGÜL, İlhan (2014). *Müzik Eğitimi ve Öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi.
- PRICE, P. Nancy (1985). *Children Boks Based On Songs*, Unpublished Master's Thesis, Chicago: The University of Chicago.
- REIFINGER, L. James (2006). "Skill Development In Rhythm Perception And Performance: A Review Of Literature", *Update: Applications of Research in Music Education*, S. 25 (1), s. 15-27.
- SCHWEIZER, Rolf (2006). "Die Bedeutung Des Musikalischen Gestaltens Im Leben Des Kindes", *CS Journal*, S. 1, s. 1-5.
- SELÇUK, Ziya (2004). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayın.
- SENEMOĞLU, Nuray (2004). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- SIMS, L. Wendy (2005). "Effects Of Free Versus Directed Listening On Duration Of İndividual Music Listening By Prekindergarten Children", *Journal of Research in Music Education*, S. 53 (1), s. 78-86.
- TROLLINGER, L. Valerie (2010). "The Brain In Singing And Language", *General Music Today*, S.23 (2), s. 20-23.
- TURNER, E. Mark (1999). "Child-Centered Learning And Music Programs : Child-Centered Learning İn Music Programs For Young Children Can Foster Their Emotional, Social, Cognitive, And Musical Development", *Music Educators Journal*, S. 86, s. 30-51.
- UÇAN, Ali, YILDIZ, Gökay ve BAYRAKTAR, Ertuğrul (1999). *İlköğretimde Müzik Öğretimi*, Ankara: TC MEB Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı.
- WARRENER, T. John (1985). "Learning Theory To Musical Development: Piaget And Beyond", *Music Educators Journal*, S. 72 (3), s. 22-27.
- YAVUZER, Haluk (2004). *Okul Çağı Çocuğu*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, Haluk (2005). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YILDIZ, Gökay ve NACAĞCI, Zeki. (2016). "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Müziksel Gelişim Özellikleri: Bir Literatür Derlemesi", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 8 (16), s. 38-45.
- ZADNIK, Katarina. (2012). "The Effect Of Music-School Education On Musical Development Of Eight -Year Old Children", Denac, O. (Ed), *Fine Arts, Music and Literature : New Perspectives in Music Education in Slovenia*. Hauppauge, NY, ProQuest ebrary 17-28. USA: Nova